

Bolagspolicy– ägarroll och ägarstyrning för kommunens bolag

Kommunfullmäktige

Antagen av kommunfullmäktige

2019-12-19, § 293

1. Syfte

Bolagspolicyn redovisar hur kommunallagens regler för ägarstyrning av bolagen ska tillämpas i Lunds kommun samt hur ägaren i övrigt vill ha kontroll över de kommunala bolagen.

Syftet med bolagspolicyn är att tydliggöra Lunds kommuns ägarroll och hur kommunens ägarstyrning av sina hel- och delägda bolag ska genomföras. Dessutom anger bolagspolicyn gemensamma principer för de hel- och delägda bolagen inom områdena styrelse och VD, ekonomi, information och revision.

2. Tillämpningsområde

Bolagspolicyn gäller samtliga bolag som är helägda av Lunds kommun. Kommunen strävar efter att även de delägda bolagen ska omfattas av reglerna i denna bolagspolicy. Kommunen och övriga delägare får tillsammans avgöra vilka regler i bolagspolicyn som är tillämpliga med hänsyn till storleken på kommunens ägande, verksamhetens art och övriga omständigheter. För delägda bolag reglerar aktieägaravtalet om Lunds kommuns bolagspolicy är tillämplig.

De principer för ägarstyrning som anges i bolagspolicyn ska även så långt som är möjligt tillämpas för den verksamhet som kommunen bedriver i andra former av juridiska personer t ex ekonomiska föreningar, kommunalförbund och stiftelser.

3. Ägarroll

3.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige har den övergripande och lagstadgade ägarrollen för samtliga bolag där kommunen har ett ägarintresse. Den kommunala kompetensen utgör en avgörande förutsättning för att en verksamhet ska kunna bedrivas i ett kommunalt bolag. Det är inte möjligt för en kommun att genom bolagsbildning vidga den kommunala kompetensen.

Det är kommunfullmäktige som enligt kommunallagen ska besluta om en kommunal verksamhet helt eller delvis ska bedrivas i bolagsform, fastställa vilket ändamål och vilka befogenheter som ska gälla för bolagets verksamhet samt utse kommunens representanter i bolagets styrelse och utse lekmannarevisorer.

Kommunfullmäktige ska även tydliggöra och utföra den underställningsplikt som gäller för kommunens bolag i frågor av principiell beskaffenhet eller av större vikt. Denna underställningsplikt ska preciseras i bolagsordningen.

Kommunfullmäktige kan delegera bolagsfrågor till kommunstyrelsen om frågorna inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Kommunfullmäktige har valt att samordna ägarstyrningen för de kommunalt ägda bolagen i en koncern med ett moderbolag som har huvudansvar för ägarstyrningen gentemot bolagen.

3.2 Kommunstyrelsen

Enligt sitt reglemente har kommunstyrelsen övergripande ansvar för utvecklingen av hela den kommunala verksamheten inklusive de kommunala bolagen och för kommunens ekonomiska ställning. Kommunstyrelsens fullgör sitt ansvar genom moderbolaget i bolagskoncernen som har till uppgift att leda och samordna verksamheten för de kommunala bolagen. Moderbolaget ska även svara för ekonomisk uppföljning av bolagen och lämna löpande information till kommunstyrelsen, som i sin tur rapporterar till kommunfullmäktige om bolagens ekonomi.

Kommunstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de kommunala bolagen på samma sätt som kommunstyrelsen har tillsyn över all annan kommunal verksamhet. Uppsiktsplikten innebär att kommunstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och gällande lagstiftning.

Kommunstyrelsen ska enligt kommunallagen årligen pröva om verksamheten som bolagen bedrivit varit förenlig med de ändamål och befogenheter som anges i styrdokument från kommunfullmäktige. Prövningen ska göras med stöd av årliga rapporter från bolagsstyrelserna och från lekmannarevisorerna samt löpande information om bolagens verksamhet. Prövningen ska resultera i ett beslut som bör ske i samband med kommunens årsredovisning och därefter kan en rapport lämnas till kommunfullmäktige. Om kommunstyrelsen bedömer att ett bolag under året har avvikit från sitt ändamål och sina befogenheter, ska kommunstyrelsen lämna förslag till åtgärder till kommunfullmäktige som säkerställer att bolagets verksamhet åter kommer att bedrivas i enlighet med kommunfullmäktiges beslut om verksamhet.

Kommunstyrelsen har genom delegation från kommunfullmäktige rätt att besluta om vissa bolagsfrågor vilket regleras i kommunstyrelsens reglemente och i moderbolagets ägardirektiv.

4. Ägarstyrning

4.1 Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige utövar sin ägarstyrning över kommunens bolag med ett antal olika styrinstrument. De viktigaste styrinstrumenten är bolagsordning, aktieägaravtal, ägardirektiv och de gemensamma principer för bolagen som anges i denna bolagspolicy. Därutöver sker kommunfullmäktiges ägarstyrning genom att utse styrelse och lekmannarevisorer för bolagen samt genom moderbolaget för bolagskoncernen, som har huvudansvar för ägarstyrningen gentemot bolagen.

Bolagsordning

Kommunfullmäktiges ägarroll innebär att fullmäktige ska fastställa bolagsordning för samtliga bolag där kommunen äger aktier. Beslut om bolagsordning ska därefter fattas på respektive bolags bolagsstämma.

Enligt kommunallagen ska bolagsordningen ange det kommunala ändamålet med verksamheten, de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten (t ex självkostnadsprincip, likställighetsprincip och lokaliseringsprincip) och att kommunfullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas (underställningsplikt).

I delägda kommunala bolag som inte omfattas av offentlighetsprincipen ska kommunfullmäktige verka för att allmänheten ska ha rätt att ta del av handlingar hos bolaget enligt grunderna för denna princip.

Aktieägaravtal - konsortialavtal

I ett bolag med flera ägare behöver bolagsordningen kompletteras med ett aktieägaravtal mellan delägarna. I aktieägaravtalet regleras vad delägarna är överens om kring styrning, finansiering och kontroll av bolaget.

Kommunen ska i aktieägaravtal verka för att de synsätt och regler som anges i denna bolagspolicy ska tillämpas även i de delägda bolagen. Samtliga aktieägaravtal för bolag där kommunen eller kommunens bolag är majoritetsägare ska godkännas av kommunfullmäktige.

För det fall aktieägaravtalet innehåller uppgifter som skyddas av någon bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) kan överläggningarna i kommunfullmäktige hållas bakom stängda dörrar och den aktuella bestämmelsen i avtalet beläggas med sekretess. Själva beslutsfattandet ska dock ske öppet och det fattade beslutet blir alltid offentligt.

Ägardirektiv samt andra direktiv

Kommunfullmäktige har rätt att besluta om ägardirektiv för verksamheten i hel- och delägda bolag. Ägardirektiven måste fastställas av bolagsstämman för att de ska vara bindande för bolagen. Syftet med ägardirektiv är att möjliggöra en aktiv styrning av bolaget samt underlätta för kommunen att följa verksamheten. Ägardirektiven bör utöver en fördjupning av bolagets ändamål och verksamhet även innehålla ekonomiska mål och krav på bolaget, vilken information som bolaget bör delge till ägaren samt former för samordning och dialog mellan bolag och ägare.

Kommunfullmäktige fastställer årligen ledningsprocess och styrmodell för kommunens samtliga verksamheter som en del i beslutet om ekonomi- och verksamhetsplan (EVP). Ledningsprocessens årliga anvisningar inför nästkommande EVP anger vilken information som bolagens styrelser ska ge kommunstyrelsen inför de dialoger som (kommunstyrelsens arbetsutskott) moderbolagets styrelse har med bolagens styrelseordförande och VD i samband med budgetprocessen. Styrmodellen redogör för hur bolagens styrelser ska förhålla sig till kommunfullmäktiges beslutade vision, mål och fokusområden.

Under verksamhetsåret kan kommunfullmäktige besluta att ge ett särskilt ägardirektiv för ett bolag som gäller en viss fråga om organisation eller verksamhet. De särskilda ägardirektiven måste fastställas av bolagsstämman för att de ska vara bindande för bolagen.

Kommunfullmäktige kan även pröva om och besluta att en kommunal policy för t ex miljöfrågor eller administrativa frågor även ska gälla för de kommunala bolagen. Före kommunfullmäktiges beslut ska bolagens styrelser ha möjlighet att yttra sig över om det finns några hinder för bolaget att tillämpa aktuell policy. Efter kommunfullmäktiges beslut gäller hela eller delar av policyn som ett gemensamt ägardirektiv. Sådana beslut ska fastställas av bolagsstyrelsen.

Val av styrelse och lekmannarevisorer

Kommunfullmäktige ska utse kommunens styrelseledamöter och suppleanter i både hel- och delägda bolag. För de publika kommunala bolagen är det dock bolagsstämman som utser styrelseledamöterna (enligt aktiebolagslagen). Kommunfullmäktige föreslår i detta fall styrelseledamöter till bolagsstämman.

För kommunens helägda bolag ska kommunfullmäktige även utse minst en lekmannarevisor och minst en revisorssuppleant. För delägda bolag ska kommunfullmäktige utse en lekmannarevisor och en suppleant om detta är rimlig utifrån ägarförhållanden samt verksamhetens art och omfattning.

4.2 Kommunstyrelsen

Ägardialog

Kommunstyrelsen ska varje år ha minst en ägardialog med VD samt presidium för moderbolaget. En av ägardialogerna ska alltid ske i god tid innan bolagets stämma. Det ska upprättas ett årligt tidsschema över ägardialogen.

Val av stämmoombud

Enligt reglementet ska kommunstyrelsen utse de personer som ska representera ägaren och agera stämmoombud vid bolagsstämmorna i moderbolaget.

Normalt ska två personer utses till uppdraget som stämmoombud: en ledamot och ersättare från kommunstyrelsen.

Instruktioner till stämmoombud

Kommunstyrelsen ska utarbeta förslag till instruktioner till kommunens stämmoombud inför bolagsstämma. Om instruktionerna gäller ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt ska dessa utfärdas av kommunfullmäktige.

4.3 Kommundirektörens roll i förhållande till de kommunala bolagen

Kommundirektören, i egenskap av VD i moderbolaget, ansvarar för kommunens löpande kontakter med ledningen för kommunens hel- och delägda bolag.

Kommundirektören ska hålla sig särskilt underrättad om bolagens verksamhet för att kunna bedöma när kommunen anser att ett ärende utifrån kommunens perspektiv ska lämnas till kommunstyrelsens eller kommunfullmäktige för information, för yttrande eller för godkännande.

Kommundirektören kan delegera detta ansvar till annan tjänsteman.

4.4 Moderbolag, Lunds Rådhus AB

Lunds Rådhus AB är ett helägt aktiebolag till Lunds kommun och tillika moderbolag i koncernen med helägda bolag.

Moderbolaget har till föremål för sin verksamhet att äga och förvalta aktier i de helägda bolagen, inom vilka bolag kommunala angelägenheter bedrivs samt företråda Lunds kommuns ägarintressen, genom att utse ägarrepresentanter i de delägda bolagen.

Detta innebär att moderbolaget utser ägarrepresentanter i både de hel- och delägda bolagen, som deltar på bolagstämmor och ägarsamråd och i övrigt utgör kontakten mellan de delägda bolagen och Lunds kommun.

Moderbolaget utgör den sammanhållna funktionen för att utöva ägarrollen för Lunds kommuns verksamheter i bolagsform genom att förenkla, tydliggöra och stärka styrningen av de hel- och delägda bolagen. Bolaget har till uppgift att, såsom aktieägare och delegerad ägarföreträdare, företråda Lunds kommuns strategiska intressen och utöva ägarstyrning av hel- och delägda bolag.

Moderbolaget ska utveckla effektiva styrformer och samspel mellan ägare, koncernledning och dotterbolag, för att utnyttja möjligheter till samordningsvinster. Bolaget ska utöva ekonomisk kontroll, följa upp bolagens verksamheter och rapportera till kommunstyrelsen.

5. Gemensamma bolagsprinciper

5.1 Styrelse och VD

Styrelsen ska årligen utarbeta och anta en arbetsordning för sitt eget arbete. Denna arbetsordning ska även reglera villkoren för suppleanterns tjänstgöring. Det är kommunen som sätter upp riktlinjer gällande ersättning för styrelseuppdrag i kommunala bolag.

Styrelsen utser bolagets verkställande direktör och bestämmer anställningsvillkoren för VD:n. Ordföranden i dotterbolag ska samråda med moderbolagets styrelse vid tillsättande och avsättande av VD. Bolagens styrelse ska årligen upprätta en skriftlig instruktion för verkställande direktören.

5.2 Ekonomiska mål och principer

Bolagens verksamhet ska bedrivas på affärsmässiga grunder inom ramen för målet om långsiktig samhällsnytta. Bolagen ska eftersträva ett ekonomiskt resultat som ger utrymme

både för en årlig avkastning till ägaren på bolagets kapital, förväntad utdelning samt för en långsiktig konsolidering av bolaget.

Bolagens styrelser ska årligen inför kommunens budgetprocess informera moderbolaget om resultatmål och mål för avkastning på eget kapital. Resultatkrav för dotterbolag beslutas av styrelsen för respektive bolag.

Rörelseintäkterna för ett kommunalt bolags verksamhet ska i budgeten normalt motsvara bolagets självkostnad med tillägg för ett marknadsmissigt avkastningskrav på eget kapital i bolaget.

5.3 Budget och finansiering

Budgeten för bolagen ska utgå ifrån kommunfullmäktiges årliga direktiv i EVP för bolagets verksamhet. För uppföljning ska bolagen lämna tertialrapporter om måluppfyllelse och ekonomiskt resultat till moderbolaget som i sin tur lämnar en sammanställd rapport till kommunstyrelsen.

Bolagens finansförvaltning ska följa de ramar och riktlinjer som anges i den koncerngemensamma finanspolicy som har fastställts av kommunfullmäktige.

5.4 Förvaltningsberättelse och årsredovisning

Hel- och delägda bolag ska direkt till moderbolaget lämna underlag till den sammanställda redovisning, som i sin tur lämnar det underlag som ska ingå i kommunens årsredovisning utifrån kommunens anvisningar.

Bolagen ska dessutom lämna förvaltningsberättelse och årsredovisning och tillse att lekmannarevisorerna har möjlighet att lämna granskningsrapport enligt kommunens tidplan för årsredovisning.

Förvaltningsberättelsen ska bl a innehålla bolagsstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen utifrån kommunfullmäktiges ägardirektiv för verksamhetsåret och en sammanfattning av bolagets arbete med intern kontroll. Samtliga hel- och delägda bolag lämnar av bolagsstyrelsen fastställd förvaltningsberättelse och årsredovisning till moderbolaget tillsammans med revisionsberättelse och granskningsrapport från lekmannarevisorerna, som i sin tur lämnar ett sammanställt underlag till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen överlämnar efter beredning dessa årsredovisningshandlingar till kommunfullmäktige för godkännande. Kommunfullmäktige ger i samband med detta även instruktioner till ombud för moderbolaget inför kommande bolagsstämma (årsstämma).

Bolagets årsstämma fastställer årsredovisning samt prövar ansvarsfrihet för styrelse och VD efter kommunfullmäktiges behandling av årsredovisningen.

5.5 Information

Moderbolaget ska hålla kommunstyrelsen löpande informerad om sin, sina dotterbolags och kommunens övriga delägda bolagsverksamheter och om eventuella åtgärder av större vikt.

Bolagen ansvarar för att snarast möjligt överlämna följande dokument till moderbolaget:

- protokoll från bolagsstämma
- protokoll från styrelsens sammanträden
- bolagets budget och verksamhetsplan/affärsplan
- bolagets delårsrapporter och årsredovisning
- revisionsberättelse och granskningsrapport
- övriga handlingar av vikt för kommunstyrelsen

5.6 Revision

Bolagets årsstämma utser revisorer enligt de bestämmelser som anges i aktiebolagslagen.

Lekmannarevisorerna ska granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt om bolagets interna kontroll är tillräcklig. Granskningsrapporten från lekmannarevisorerna ska redovisas för årsstämman och lämnas som information till kommunstyrelsen. Granskningsrapporten ska fogas till den årsredovisning som lämnas till kommunen.